

12. september 2003

Att.: Anne Tønnes
Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Vedr. høring om Rådet vedrørende hold af særlige dyrs udtalelse af 21. juli 2003 om fremvisning af vilde dyr i cirkus m.v.

Det Dyreetiske Råd har modtaget en henvendelse fra Justitsministeriet af 19. august 2003 (Dok: CAG21097) vedr. høring om Rådet vedrørende hold af særlige dyrs udtalelse af 21. juli 2003 om fremvisning af vilde dyr i cirkus m.v. Det Dyreetiske Råd anmodes om at komme med bemærkninger til udtalelsen.

Det Dyreetiske Råd har gennem de sidste 10 år fulgt udviklingen i lovgivningen og den offentlige debat vedrørende dyr. Rådet har med tilfredshed noteret, at der i stigende grad sættes fokus på dyrenes velfærd og om nødvendigt følges op med lovgivningsmæssige tiltag inden for alle former for brug af dyr. Rådet finder det derfor naturligt, at også spørgsmålet om brug af dyr i cirkus tages op til overvejelse, og lovgivningen, eller fortolkningen af denne, ses efter i sømmene. Der er dog ikke blandt medlemmerne af Det Dyreetiske Råd en enig tilslutning til forslaget om reelt at forbyde fremvisning af elefanter, søløver og andre vilde dyr i cirkus.

Med henvisning til Dyreværnslovens § 17, som siger, at dyr bl.a. ikke må bruges i cirkus, hvis de påføres væsentlig ulempe, lægger Rådet vedrørende hold af særlige dyr op til, at forbudet mod brug af vilde dyr i cirkus fremover håndhæves strikt. Det vil betyde, at der ikke længere vil blive givet dispensation til brug af fx elefanter og søløver. Som begrundelse for, at de nævnte dyr bliver påført væsentlig ulempe, hvis de anvendes i cirkus, anfører Rådet vedrørende hold af særlige dyr, at de forhold, dyrene holdes under, ikke tilgodeser dyrenes behov for udføre naturlig adfærd, og at dyrene belastes af træning, optræden og hyppige transporter. Rådet vedrørende hold af særlige dyr lægger på den baggrund op til, at kun dyr af domesticerede arter fremover bør kunne fremvises i cirkus.

Så vidt Det Dyreetiske Råd er orienteret, eksisterer der kun meget begrænset faglig dokumentation vedrørende velfærd hos dyr i cirkus. Vurderingen af velfærden for cirkusdyr må derfor bero på et skøn. På baggrund af den foreliggende dokumentation samt medlemmernes og andres personlige erfaringer, må det skønnes, at der kan være velfærdsmæssige problemer, typisk i relation til opstaldningsforholdene. Omfanget af disse problemer under danske forhold er dog ikke klart. Efter Rådets opfattelse tyder det imidlertid på, at der ved en vurdering af velfærden for dyr i cirkus kan være grund til at

skelne ikke blot mellem dyrearter, men også mellem domptører/cirkus, idet nogle dyrearter må anses for mere vanskelige at holde på en velfærdsmæssigt forsvarlig måde, ligesom nogle domptører/cirkus i højere grad end andre synes at have viden om og forståelse for at prioritere at tilgodese dyrenes behov. Det Dyreetiske Råd har således ikke fundet grundlag for at udelukke, at for eksempel elefanter eller søløver hos nogle domptører/cirkus vil kunne holdes på en velfærdsmæssigt forsvarlig måde.

Med hensyn til den hyppige transport af dyrene finder Rådet anledning til at påpege, at undersøgelser af stress i forbindelse med transport af dyr, der typisk er foretaget på landbrugsdyr, ikke umiddelbart kan bruges til at vurdere velfærden i forbindelse med transport af cirkusdyr. I modsætning til landbrugsdyr, der transporteres til slagteriet, eller zoodyr der flyttes fra vante omgivelser i én zoo til en anden, er der i cirkussammenhæng tale om dyr, der dels er vant til at blive transporteret, og der dels transporteres i deres vante omgivelser. Rådet mener derfor, at der kan argumenteres for, at det kan være mindre belastende for et cirkusdyr at blive transporteret, end en tilsvarende transport ville være for et landbrugs- eller zoodyr. Det hyppigt skiftende miljø vil under andre omstændigheder, fx landbrug, anses for en væsentlig stressfaktor. Rådet kan imidlertid ikke udelukke, at situationen er anderledes for cirkusdyrene, idet der her igen er tale om dyr, der er tilvænnet hyppige miljøskift og som samtidig til en vis grad forbliver i kendte omgivelser.

Selve træningen og dyrenes optræden har været udsat for en del kritik. Igen finder Rådet, at der i spørgsmålet om træningsmetoder kan være behov for at skelne mellem dyrearter og domptører. Med hensyn til dyrenes optræden har Rådet kendskab til rapporter om, at øvelser, hvor dyrene udfører unaturlige bevægelser kan medføre skader, fx på led, som følge af uhensigtsmæssige belastninger. Samtidig finder Rådet dog behov for at påpege, at netop træningen og dyrenes optræden også kan indeholde et positivt element for dyrene. I modsætning til de fleste landbrugs- og zoodyr har dyrene således en tæt kontakt til mennesker og aktiveres dagligt med både fysiske og mentale udfordringer. Rådet kan ikke udelukke, at denne stimulation i et vist omfang kan kompensere for begrænsninger i opstaldningsforholdene set i forhold til, hvad dyrene tilbydes i fx zoologiske haver.

Det Dyreetiske Råd har som det fremgår ikke fundet et entydigt fagligt belæg for den generelle bekymring, der er fremført vedrørende velfærden hos elefanter, søløver og andre vilde dyr, som fremvises i cirkus. Rådet stiller sig samtidig tvivlende over for, om forholdene for cirkusdyr er direkte sammenlignelige med forholdene for landbrugsdyr og dyr i zoo. Rådet understreger dog, at disse konklusioner baseres på en meget begrænset mængde faglige undersøgelser, og er udtryk for Rådets forbehold for mulige forskelle i forholdene for dyrene som følge af denne begrænsede dokumentation. Konklusionerne er således ikke ensbetydende med, at de problemer, som er beskrevet af Rådet vedrørende hold af særlige dyr, ikke eksisterer, og Det Dyreetiske Råd kan ikke udelukke at ville konkludere anderledes, hvis yderligere relevant dokumentation kommer til Rådets kendskab. Som udgangspunkt er brugen af vilde dyr i dag forbudt, og fremvisning af fx elefanter og søløver forudsætter dispensation fra dette forbud. For nogle af Rådets medlemmer er dette afgørende i relation til spørgsmålet om bevisbyrden. Disse medlemmer finder således, at en fortsat dispensation til brug af vilde dyr forudsætter dokumentation for, at dyrene ikke udsættes for væsentlig ulempe herved.

Det Dyreetiske Råd understreger videre, at det efter Rådets opfattelse gælder om for alle former for hold af dyr at gøre det så godt som muligt. Ligesom situationen er for andre

former for hold af dyr, finder Rådet derfor grund til at antage, at det givetvis kan gøres bedre også i cirkussammenhæng, end det er tilfældet i dag. Det Dyreetiske Råd anbefaler derfor, at der udarbejdes regler for brug af dyr i cirkus. Regler for brug af dyr i cirkus bør efter Det Dyreetiske Råds opfattelse ikke blot omfatte krav til opstaldningsforhold (både under turné og om vinteren), men også krav vedr. dyrets optræden, fx at denne skal ligge i forlængelse af dyrets normale adfærdsrepertoire, så risikoen for belastningsskader reduceres. Rådet kan i den forbindelse henlede opmærksomheden på, at andre lande, som fx England og Tyskland, har udarbejdet regler vedr. brug af dyr i cirkus.

Alle Rådets medlemmer finder, at sådanne regler skal udarbejdes for brug af dyr af domesticerede arter i cirkus, da der også for disses vedkommende kan tænkes at være velfærdsmæssige problemer. De af Det Dyreetiske Råds medlemmer, der er uenige med Rådet vedrørende hold af særlige dyr, mener, at det fortsat bør være muligt at fremvise fx elefanter og søløver i cirkus under forudsætning af, at nærmere bestemte regler er overholdt. Såfremt der fortsat skal gives dispensation til brug af vilde dyr i cirkus, bør ovennævnte regler derfor også omfatte de pågældende vilde dyrearter. Andre af Det Dyreetiske Råds medlemmer stiller sig dog stærkt tvivlende overfor, om vilde dyrs adfærdsmæssige behov, fx elefanter og søløver, selv med indførelsen af regler kan forventes at blive tilgodeset i forbindelse med opstaldningsforhold i cirkus. Disse medlemmer ønsker derfor, at der laves regler for brug af domesticerede dyr, mens forbudet mod brug af vilde dyr fremover bør håndhæves.

Brug af dyr i cirkus har gennem årene været genstand for en del debat både i Danmark og internationalt. I den forbindelse har der ikke kun været fokus på dyrenes velfærd. Også formålet med dyreholdet, nemlig underholdning, er blevet kritiseret og betegnet som underlødigt, og selve dyrenes optræden i cirkus ofte betragtet som "uværdig". I udtalelsen fra Rådet vedrørende hold af særlige dyr berøres da også muligheden for at fortolke hensynet til ulempen for dyr i cirkus set i lyset af, om anvendelsen er anerkendelsesværdig eller kunne have været undgået. Alle medlemmer af Det Dyreetiske Råd accepterer som udgangspunkt brugen af dyr, så længe dyrene ikke lider overlast herved. For nogle medlemmer spiller formålet med brugen imidlertid også en væsentlig rolle. For disse medlemmer er det, at dyrene udelukkende bruges som led i underholdning, og ikke som fx i zoo indgår som led i oplysning om dyrene, en faktor som tæller negativt mod brug af dyr i cirkus. Det, at dyrene ydermere kan optræde med en adfærd, der strider mod deres naturlige adfærd, bidrager for disse medlemmer yderligere negativt, idet der gives et falsk og i visse tilfælde også respektløst billede af det pågældende dyr. Ved brugen af vilde dyr i cirkus får disse argumenter ekstra vægt, idet en uhensigtsmæssig optræden kan lede til en forvrænget opfattelse af disse dyrearter, der modgår den seriøse information om dyrene, der fx formidles gennem TV og zoologiske haver. For nogle medlemmer af Det Dyreetisk Råd er disse aspekter alene grund nok til at håndhæve forbudet mod brug af vilde dyr i cirkus.

Det Dyreetiske Råds medlemmer er dog opmærksomme på, at cirkus tiltrækker en ikke ubetydelig mængde mennesker "bag manegen", hvor der er mulighed for at komme tæt på dyrene. Cirkus har dermed udover det underholdende element en mulighed for, at de besøgende kan opleve og værdsætte dyrene på anden måde. Rådet foreslår derfor videre, at dyreholdet i cirkus ledsages af oplysning til offentligheden om de pågældende dyr, fx et skilt ved dyrets stald eller indhegning. Oplysning om dyrene og øvelser, der reflekterer dyrenes normale adfærd, vil kunne bibringe de besøgende andet end en rent underholdningsmæssig oplevelse og samtidig understøtte det oplysningsarbejde, der foregår

i andre sammenhænge. Disse tiltag vil derfor for nogle af Rådets medlemmer, således af andre etiske årsager end de rent dyrevelfærdsmæssige, være faktorer, der kan tælle positivt.

Et af Det Dyreetiske Råds medlemmer, Bengt Holst, har bortset fra faglig bistand valgt ikke at medvirke ved denne høring, idet han allerede som medlem af Rådet vedrørende hold af særlige dyr har givet sin opfattelse til kende.

Med venlig hilsen

A handwritten signature in black ink, reading "Stine B. Christiansen". The signature is written in a cursive, flowing style.

Stine B. Christiansen
Faglig sekretær